

Sziklay Andor:

MAGYAR LÁBNYOMOK

(Washington.)- Gyors egymásutánban ette a tormásvirsliket, talán négy-öt párat is, sör-kisérettel, miközben tele szájjal pocskondiázta a hajós-társaságot a gyalázatos kabinért és a csapnivaló kosztért. (Kiderült, hogy egy görög teherhajón utazott.) Én is akkoriban, 1938 nyarán, látogattam át Amerikából és véletlenül beleütköztem, szószerint bele, a **Corvin** Nagy-áruház belső lépcsőzetén; ha netán emlékeznek, az áru-pultsorok végén vezetett az föl egy félemeleti nyitott vendéglőbe. Egy-két évvel előbb ismerkedtünk meg Clevelandban: a Monoky-féle magyar rádió-órán lépett fel és a szintén chicagói Kurucz János ("Piros rózsza, feshő rózsza"; stb.) dalait zongorázta klasszikusan képzett művész technikájával, dalosszívű magyar színező-képességével. Hajnalig diskuráltunk akkor egy este Csuhaj-ék vendéglőjében (tényleg ez volt a nevük, akkor már "Chuhay") a Buckeye Road-on, főként muzsikáról, Kurucz Jancsi közös barátunkról, irodalomról -- és költészetről is, de csak itt, a **Corvinban**, tudtam meg tőle, hogy **Édesapja** volt Rudnyánszky Gyula, a költő. Megjegyezte ugyanis, hogy kötegekre rugó levelek és **vers-kéziratok** is vannak vidéki rokonoknál; át akarja venni az anyagot, hogy Amerikába vigye s ott rendezze ezt az egyetlen atyai örökségét. Később még néhány levelet váltottunk erre nézve, de szaladtak az évek, jött a háboru, bevonultam; visszatértem, de valahogy már 1949 lett, amikor az előttem fekvő, a Szabadság-ban jul.6-áról kelt s most a Vasváry-gyűjteményből kiemelt jelentés szerint "Rudnyánszky Sándor, a kiváló magyar zongoraművész, zeneszerző és tanár Miami-ban szívészélhűdés következtében meghalt." Csak 50 éves volt. Megjegyzik a beszámolóban, hogy még mindig apja költői hagyatékának anyagával, többek közt a soha meg nem jelent "Tündérmesék" kéziratának sajtó alá rendezésével, foglalkozott. Szomorú "Coda": "Mint vérbeli művész, bohém volt, vagyon nem maradt utána. Az amerikai zenész-unió gondoskodik temetéséről."

Hova lett a "Tündérmesék" kézírata? Valakinek majd követnie kell egyszer Rudnyánszky Sándor máris porlepte lábnyomait Budapesten és Chicagóban, hogy a századelejei magyar költészet egy elfelejtett, pedig jelentős alakjának, ^{Rudnyánszky Gyulának,} levelei és ismeretlen munkái napvilágra kerülhessenek.

* * *

Krúdy Gyula 1927-ben tanulmányt írt Rudnyánszky Gyuláról. Ott azt mondja, hogy a költőnek alkalma volt beszélgetni Budapesten egy "Kobrányi"

nevű amerikai látogatóval, aki "a Szabadság szerkesztője volt". Két nevet kevert itt össze Krúdy, érdekes módon, akarva-nemakarva: a Kobrák és a Kohányi nevet. (Az előbbi a kiadóvállalat igazgatója volt, akinek 1943-beli tragédiáját megírtam ebben a rovatban; az utóbbi pedig a lap alapítója és szerkesztője.) Az ismeretlen levelekből talán kiderülne, hogy mennyiben volt köze a beszélgetésnek Rudnyánszky Amerikába vándorlásához. Annyi bizonyos, hogy otthoni helyzete nem csupán anyagilag volt nehéz; különféle kilengései folyton bajba sodorták, politikai kópéságok miatt ült is-- "Fekete-sárga" c. osztrákellenes röpirata miatt lázítás vádját szabták ki rá és a "debreceni Kossuth-eset" kishíján újból börtönbe juttatta. (Az történt ott, hogy a nép nagy Apjának kis érdemű fia, Kossuth Ferenc, politikai körútra ment és a debreceni Bikában jól megkent tenyerek fényes fogadtatást rendeztek a rövidesen miniszteri tárcát elnyerendő férfiú számára. Amikor a küszöböt átlépte, Rudnyánszky suttyomban tett intézkedés következtében tuss helyett Rácz Kálmán cigányprimás és bandája rárendített a "Mégis huncut a német, a fene ott enné meg" tüzés melódiájára, a költő szerint dicstelenül megalkuvó kis-Kossuth megszegyenyítése céljából. Csorba polgármester közbelépése mentette meg a letartóztatástól. A sajtó képviselői összebeszéltek; egy sor sem jelent meg az incidensről. Pesti képviselők egy csoportja lebzsejt a diszvendég körül; a lézengő ritörök között volt Pichler Győző, aki azzal mentette ki Kossuth Ferenc előttrudnyánszkyt, hogy "hóbortos skribler, mindig be van rugva..." Ez a Pichler aztán a miniszter titkára lett és bizonyos értelmű halhatatlanságra szerzett azzal, amit Kossuth Lajosnál a Nagy Öreg utolsó napján tett látogatása alapján állított. A Kormányzó-Elnök, mondta, így bucsuzott tőle: "Pichler, vigyázz Magyarországra!" Rudnyánszky mindenestre vigyázott, nehogy a költő támogatásban, kedvezményekben, polgármestri figyelmében részesülhessen.)

Kijött tehát Amerikába, 1905-ben, és h' szükségeset töltött el itt kóborolva, tengődve. Nem talált szilárd érvényesítést magyarként, és nem volt képes amerikaivá válni. Visszament hazra, a budapesti körzetekbe, főként a New York-ba, ahol az egyik leghíresebb magyar költő ott jó a világitás, de az mind kevesebb volt a számba tartandó. A szabad, aki mindig a fényt kereste-- "Napszál" címen alapított lapot. "Fényes nyak" és "Napszál" egy-egy verseskötetét címe, -- megvalósult szemérem sorvadás borította sötétségbe. Előbb kivándorlását énekelte meg, majd

"kis fészkeikről a nemzet világ
Világgá kerget hu magyarországot"

Mosty újból otthon, bucsuzó hattyú utolsó dala. Kormaitó, parafó

"Fekete sugarak, könyvem betűi,
Sorba sereglétek nem láthatom én..."

Épp eléggé hozzáértő kartárs írta róla a Nyugat-ban: "Gyönyörködéssel, meg-megrikattan s össze-összeborzongva teszem le s veszem kezembe újból Rudnyánszky Gyula új verseskönyvét..." A méltatást Ady Endre írta.

Ez volt a Sándor édesapja; Krúdy szavaival "a költő, akinek Amerika jutott eszébe -- még idáig nem akadt a legelszántabbak között sem, aki Amerikát tűzte volna ki boldogulása céljából, hogy elvadult magyarokat meghódítson." (██████ Tévedett: Rudnyánszkyt megelőzte itt Kerényi Frigyes, Petőfi és Tompa barátja, aki 1852-ben, harminc éves korában, Amerikában éhenhalt.) Ezzel végzi megemlékezését: "Művein gyászfátyol, nevén a felejtés pókhálója." Lányomain, és már fia lányomain is, vastag a ápor a magyar mult itteni sivatagában. Megtalálják-e valaha a "Tündérmesék" kéziratát? A leveleket, a verseket, amiket Sándor áthozott Chicagóba? Talán már elemisták azok az archeológusok, akik remélhetőleg majd evégből is ásatásokhoz fognak Magyar-Amerikában...

Dr. Biklay Andortól

Kedves Odon, csatolom a Rudnyanszky-cikk
keziratanak masolatát; kérlek szepen, hogy
addig tartsd meg, amig a lapban latod a cikket
es akkor dobd ki. (Csak azert tartok kopiat,
hogy ha netan postai rendetlenseg tortenik a
lapnal, ami mar megesett, ugy potolhassam.)

Nekem csak nehany verssor kellett, de Rad
vallo alapossaggal es elozekenyseggel sok-
minden mast kuldtel. Mint latod, alapvetoleg
termeszeteesen "overlapping" van, ugyanazokat
tudom R-rol, de 1-2 apro dolgot azonfelul is
emlitek a cikkben (noha viszont nem varhato,
hogy Te magad azokat ne tudd). A fodolog pedig
az, hogy, mint irom, Sandor athozott dolgokat, a-
melyek fontosak -- es vajjon hol lehetnek???

Olellek,

6-21-75

Banl.

Dr. Sziklay Andor
cikkek es levelek
1975

4 db lap